

C-393/19. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2019. május 21.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Apelativen sad – Plovdiv (Bulgária)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2019. május 16.

Vádlott:

OM

A többi fél az eljárásban:

Okrazhna prokuratura – Haskovo

Apelativna prokuratura – Plovdiv

Az alapeljárás tárgya

A védelem fellebbezése az Okrazhen sad – Haskovo (haszkovói regionális bíróság, Bulgária) által a közvádra indult 709/18. sz. eljárásban hozott, OM vádlottat minősített csempészség miatt elítélő büntetőítélettel szemben annyiban, amennyiben az ítélet elrendelte a bűncselekmény elkövetési eszközének az állam javára történő elkobzását.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az Európai Unió Alapjogi Chartája 17. cikke (1) bekezdésének és 47. cikkének értelmezése.

A kérelem előterjesztésére az EUMSZ 267. cikk első bekezdésének b) pontja alapján került sor.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1) Úgy kell-e értelmezni az Európai Unió Alapjogi Chartája 17. cikkének (1) bekezdését, hogy a közérdek és a tulajdonhoz való jog védelmének követelménye közötti megfelelő egyensúly felborítása miatt tiltott a Bolgár Köztársaság Nakazatelen kodekse (büntető törvénykönyv, NK) 242. cikkének (8) bekezdése szerintihez hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely szerint el kell kobozni az állam javára a minősített csempészség elkövetéséhez használt, olyan harmadik fél tulajdonát képező fuvarszekélyt, akinek nem volt tudomása, és nem kellett, hogy tudomása legyen, illetve nem lehetett tudomása arról, hogy alkalmazottja bűncselekményt követ el?

2) Úgy kell-e értelmezni az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkét, hogy tiltott az NK 242. cikkének (8) bekezdése szerintihez hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a cselekményt elkövető személytől eltérő személy tulajdonát képező fuvarszekély elkobozható anélkül, hogy a tulajdonos közvetlenül igénybe vehetné az igazságszolgáltatást álláspontjának ismertetése céljából?

Az európai uniós jogi rendelkezések és ítélezési gyakorlat

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 17. és 47. cikke

A bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló, 2014. április 3-i 2014/42/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (33) preambulumbekkezdése

A nemzeti jogi rendelkezések

A Nakazatelen kodeks (büntető törvénykönyv, NK) 242., 37., 44. és 53. cikke

A Nakazateleno-Protsestualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv, NPK) 111. cikkének (1) bekezdése

Az 1951. évi Zakon za sobstvenostta (a tulajdonról szóló törvény) 108. cikke

Az NK 242. cikkének (8) bekezdése értelmében el kell kobozni az állam javára a csempészet tárgyát képező áruk fuvarozására vagy szállítására szolgáló fuvar- vagy szállítószekélyt, még ha az nem a tettes tulajdonát képezi is, kivéve, ha a fuvar- vagy szállítószekély értéke egyértelműen nem áll arányban a bűncselekmény súlyával.

A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a bolgár jog kötelezően előírja a minősített csempészség bűncselekményének elkövetéséhez használt eszköz elkobzását, anélkül, hogy figyelembe kellene venni, hogy ki a bűncselekmény elkövetési eszközeinek tulajdonosa. Ezen elkobzás nem szankció, hanem azon körülmény következménye, hogy a bűncselekmény elkobzott elkövetési eszköze a csempészség elkövetésére szolgált. Az elkobzás tehát sérelmet okozó intézkedés

ugyan, de nem a bolgár büntető törvénykönyv szerinti büntetés. Az elkobzás nem vehető egy tekintet alá a „vagyonelkobzás” büntetéssel, amely a tettes vagyontárgyainak elvonását jelenti.

Azt is figyelembe kell venni továbbá, hogy az NK 242. cikkének (8) bekezdése szerinti, a fuvar- vagy szállítóeszköz elkobzására vonatkozó különös rendelkezés kivételt képez az NK 53. cikkének (1) bekezdése szerinti általános rendelkezés alól, amely szerint a bűncselekmény elkövetési eszközeit csak akkor kell elkobozni, ha a tettes tulajdonát képezik. Az NK 242. cikkének (8) bekezdése szerinti rendelkezés nyilvánvalóan tágabbra szabja az állam javára történő elkobzás körét, mint az NK 53. cikkének (1) bekezdése szerinti főszabály.

A „bűncselekmény elkövetési eszköze” fogalmát a Bolgár Köztársaság kötelező erejű ítélkezési gyakorlata határozza meg. A Varhoven sad (legfelsőbb bíróság, Bulgária) büntetőtanácsának teljes ülése által a 78/1960. sz. büntetőügyben hozott 84/01.12.1960. sz. értelmező határozat szerint valamely dolgok akkor „szolgált[ak]” bűncselekmény elkövetésére, ha azokat ténylegesen felhasználták a bűncselekmény elkövetéséhez. A vonatkozó elvet a korábbi Varhoven sad (legfelsőbb bíróság) teljes ülése által a 8/1971. sz. büntetőügyben hozott 11/1971. sz. végzésben alakították ki. Ezen elv szerint valamely dolgok akkor szolgáltak a cselekmény elkövetésére, „ha azokat közvetlenül valamely szándékos bűncselekmény tényállásának megvalósításához használták eszközül”. A bűncselekmény elkövetési eszköze tehát nem azonos a bűncselekmény tárgyával, mert olyan dolgokról van szó, amelyek egy konkrét helyzetben valamely büntetendő cselekmény megvalósítására szolgálnak. Valamely dolog csak akkor minősül a bűncselekmény elkövetési eszközének, ha az közvetlenül a cselekedethez kapcsolódik, nem pedig a cselekmény egyéb jellemzőihez. Elsősorban a jelen ügybelihez hasonló olyan helyzetekről van szó, amelyekben önmagában a cselekedetet fuvar- vagy szállítóeszköz felhasználásával valósítják meg. Ez a helyzet, mivel a cselekedetet az áruk határon keresztül történő tényleges szállítása (tényleges fuvarozása) képezi.

A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 2018 júliusában OM vádlott a török „Plastnak Nakliat Turizam Sanayi Ve Tidzharat Anonim Shirketi” fuvarozó társaságnak dolgozott. A vádlott nemzetközi fuvarokat végzett egy „Mer[c]edes” márkájú vontatóból és egy ahhoz kapcsolt „Tirsan” márkájú pótkocsiból álló pótkocsis járművel.
- 2 A vádlottnak 2018. július 11-én kellett megkezdenie következő fuvarját, mogyorókrémet a törökországi Isztambul városából a Németországi Szövetségi Köztársaságban fekvő Delmenhorst városába szállítva. Az indulás előtti napokban egy ismeretlen személy lépett kapcsolatba vele, és ajánlatot tett neki arra, hogy díjazás fejében csempésszen 2940 darab antik pénzérmet Németországba. A vádlott beleegyezett ebbe, és átvette a pénzérmeteket. Ezek összesen 24,850 kg-ot nyomtak, és három darab 1,5 l-es műanyag coca-colás palackra voltak elosztva,

amelyek felső részét levágták. A palackok tartalmát elrejtendő azokat fekete anyaggal és ragasztószalaggal tekerték körbe. A vádlott a vezetőülés alatt csomagok, szerszámok és egyéb tartozékok számára szériaszerűen kialakított üregben helyezte el a három palackot. Az üreg egy, a vezetőülésen lévő (csak a vezetőfülke belsejében hozzáférhető) gomb megnyomásával mozgatható ajtóval ellátott szekrény volt.

- 3 A vádlott az üregben négy, gépjárműüveghez való műanyaglap és -szemellenző között rejtette el az érmékkel teli palackokat, és senkivel nem osztotta meg a bűncselekmény elkövetésére irányuló tervét.
- 4 2018. június 12. reggelén a vádlott problémamentesen átlépte a török „Kapakule” határátkelőhelyet, majd a „Kapitan Andreevo” határátkelőhelyen keresztül belépett a Bolgár Köztársaság területére. Ez utóbbi határátkelőhelyen a „Belépő tehergépjárművek” sávjába sorolt be a határ- és vámellenőrzéshez.
- 5 Ekkor DM vámtisztviselő és tanú látta el a határ- és vámellenőrzést. DM rutinellenőrzést végzett a pótkocsis járművön és az árun, minek során a járművezetőt felszólította az üreg kinyitására. A vádlott ezt megtette, a tanú pedig felfedezte a palackokat. A vámtisztviselőnek a palackok tartalmát firtató kérdésére a vádlott azt felelte, hogy azokban járművekhez való pótalkatrészek vannak. A vámtisztviselő úgy döntött, hogy a palackokat alaposan megvizsgálja, és egyet felvágott közülük. Ekkor felfedezte az érméket. Azt gyanította, hogy kultúrtörténeti értékről lehet szó, ezért felkérte a regionális történeti múzeum egyik szakértőjét, aki megerősítette a gyanút.
- 6 Az antik érméket, a vontatót, a pótkocsit, az indítókulcsot és a forgalmi engedélyt bizonyítékként megőrzésbe vették és lefoglalták. A pótkocsis járművet szabályszerűen átvizsgálták, lefényképezték, értékének megállapítása céljából egy szakértő megbecsülte annak értékét, majd azt felügyelet alá helyezték.
- 7 Az elvégzett és az eljárás résztvevői által nem vitatott régészeti-numizmatikai értékbecslés szerint valamennyi érme valódi, és régészeti tárgynak minősül. Egy, a történettudomány számára rendkívül értékes leletegyüttesről, mégpedig egy érmekincsről van szó. Mivel az érme esetében kincsről van szó, azok mind tudományos, mind kiállítási szempontból nagy értéket képviselnek. Végül minden egyes érmét 25 leva (BGN) értékkel foglaltak le; az összes érme teljes értékét 73 500 BGN-ben állapították meg.
- 8 Az árukról készült szakvélemény megcáfolhatatlan végkövetkeztetései szerint az érme fuvarozásához használt „Mer[c]edes” márkájú vontató értéke 81 529,50 BGN, az ahhoz kapcsolt „Tirsan” márkájú pótkocsi értéke pedig 23 721,25 BGN.
- 9 Az elsőfokú bírósági eljárást a vádlott távollétében folytatták le. A védelem sem tanúk kihallgatását, sem dokumentumok figyelembevételét nem indítványozta, és a bírósági eljárást megindító vádiratban ismertetett tényállást sem vitatta. E tényállás megfelel a bíróság által megállapított tényállásnak. A vádirat nem említi

meg kifejezetten, hogy a társaság, amelynek tulajdonát a pótkocsis jármű képezi, egyáltalán nem áll kapcsolatban a bűncselekménnyel (ezt az elsőfokú bíróság indokolása sem említi); a megállapított tényállás bemutatásából azonban kiderül, hogy nem áll fenn ilyen kapcsolat.

- 10 A szóban forgó vontató tulajdonosának ügyvezetője a bírósági eljárást megelőző nyomozás során értesült az eljárásról, és Dimitar Sladov ügyvédet bízta meg azzal, hogy őt a bizonyítékként megőrzésbe vett pótkocsis jármű felügyelet alá helyezésével összefüggésben képviselje. A bírósági eljárást megelőző eljárásban Sladov ügyvéd a vontató és a pótkocsi kiadását kérte. A felügyeletet ellátó ügyész és panasz nyomán az elsőfokú bíróság elutasította a pótkocsis jármű kiadása iránti kérelmet.
- 11 Az elsőfokú bíróság előtti perbeszédében Ivanov ügyvéd nem érvelt megbízójának ártatlansága mellett, és felmentését sem kérte. Az ügyvéd enyhébb büntetés kiszabását és az NK 242. cikke (8) bekezdése alkalmazásának mellőzését kérte; ennek során első ízben hivatkozott arra, hogy e rendelkezés és a fent ismertetett rendelkezések sértik az uniós jogot.
- 12 A közvádra indult 709/18. sz. eljárásban hozott 13/22.03.2019. sz. büntetőítéletével az Okrazhen sad – Haskovo (haszkovói regionális bíróság, Bulgária) elítélte OM vádlottat az NK 242. cikke (1) bekezdésének e) pontja szerinti bűncselekmény, egy olyan érmekincs minősített csempészése miatt, amelynek értéke kielégíti a „nagy mennyiségben” tényállási elemet. OM-et főbüntetésként három év szabadságvesztésre, mellékbüntetésként pedig 20 000 BGN pénzbüntetésre ítélték. A főbüntetés végrehajtását az ítélet jogerőre emelkedésétől számított négy évre felfüggesztették. A bűncselekmény tárgyát képező érmeket az NK 242. cikkének (7) bekezdése alapján elkobozták az állam javára. Az NK 242. cikkének (8) bekezdése alapján a csempésztett áruk fuvarozására szolgáló eszközként a szóban forgó vontatót is elkobozták az állam javára. A fuvarozással közvetlen összefüggésben nem álló pótkocsit kiadták tulajdonosának, a török társaságnak.

Az alapeljáráásban részt vevő felek alapvető érvei

- 13 A fellebbezés szerint a vontató elkobozása a vádlott védelemhez való jogát sértette. Megsértették az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv., EJEE), az egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvének (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv.), az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Alapjogi Charta), valamint az Uniós Vámkódex létrehozásáról szóló, 2013. október 9-i 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet rendelkezéseit.
- 14 A tárgyaláson Ivanov ügyvéd fenntartotta a fellebbezést, és új érveket adott elő azon álláspont mellett, hogy a megbízójától eltérő személy tulajdonát képező fuvarszköz elkobzását jogellenesen rendelték el. Az ügyvéd arra hivatkozik, hogy az elkobzás ezenkívül az EJEE-re és az Emberi Jogok Európai Bíróságának

(EJEB) ítélezési gyakorlatára hivatkozó 2014/42 irányelv követelményeibe ütközik; az elkobzás továbbá a pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló egyezmény (kihirdette: a 2008. évi LXIII. tv.) 5. cikke szerinti követelménynek sem felel meg, amely szerint hatékony jogorvoslati eszközöket kell biztosítani az érdekelt személyek számára jogaik védelme érdekében. Ivanov ügyvéd fenntartja továbbá azt a fellebbviteli bírósághoz intézett külön indítványát, hogy terjesszen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az Európai Unió Bírósága elé a konkrét uniós jogi rendelkezésekkel szembeni, hivatkozott jogsértés megvizsgálása érdekében.

- 15 A Prokuror ot Apelativna prokuratura – Plovdiv (a plovdivi fellebbviteli ügyészség ügyésze, Bulgária) a külön indítvány elutasítását kéri, mivel nem áll fenn az uniós jog értelmezésének szükségessége. A csempészt kincs fuvarozásához használt fuvarszköz Okrazhen sad – Haskovo (haszkovói regionális bíróság) által elrendelt elkobzását a fellebbviteli bíróságnak helyben kell hagynia, mivel az NK 242. cikke (8) bekezdésének alkalmazása sohasem képezte vita vagy nézeteltérések tárgyát a bolgár ítélezési gyakorlatban. Az ügyész hivatkozik a Bolgár Köztársaság Varhoven kasatsionen sadjának (legfelsőbb semmitőszék, Bulgária) ítéleteire, amelyek kiemelik, hogy az elkobzást kötelezően el kell rendelni a csempészes elkövetésének jogkövetkezményeként, függetlenül attól, hogy az elkobzott vagyontárgy a tettes vagy egy harmadik, jóhiszemű fél tulajdonát képezi-e. A Bolgár Köztársaság Varhoven kasatsionen sadja (legfelsőbb semmitőszék) által az NK 242. cikke szerinti bűncselekmények miatt folytatott eljárásokkal kapcsolatban kialakított ítélezési gyakorlat szerint nem sérül a különböző érintett érdekek közötti megfelelő egyensúlynak az Ivanov ügyvéd által hivatkozott uniós jogi aktusokban rögzített elve. A bűncselekmény jogszerű és arányos következménye, hogy a fuvarszköz tulajdonosát megfosztják az eszköz használatától. Minden tagállamnak lehetősége van közérdekből ilyen elkobzást elrendelni.

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokainak rövid bemutatása

- 16 A vonatkozó uniós jog értelmével és tartalmával kapcsolatos válasz döntő jelentőséggel bír a folyamatban lévő büntetőbíróági eljárásban történő helyes döntéshozatal szempontjából. Az NK 242. cikkének (8) bekezdése szerinti rendelkezés egyértelmű, és nem szorul értelmezésre: a bíróság attól függetlenül köteles elkobozni a minősített csempészes elkövetéséhez használt eszközt, hogy az eszköz kinek a tulajdonát képezi. E rendelkezés abból az időből származik, amikor a közösségi jog még nem volt kötelező Bulgáriára, és valószínűleg nincs összhangban egyes uniós rendelkezésekkel. Konkrétan valószínűleg nem felel meg az Alapjogi Charta 17. cikke (1) bekezdésének és 47. cikkének. Az a körülmény, hogy az NK 242. cikke értelmében csempészt áruk fuvarozására vagy szállítására szolgált fuvar- vagy szállítóeszközt az NK 242. cikkének (8) bekezdése alapján akkor is el kell kobozni az állam javára, ha az nem a tettes tulajdonát képezi, a fellebbviteli bíróság véleménye szerint aránytalanságot eredményezhet a bűncselekményben semmiféle módon részt nem vett és azzal

kapcsolatban egyáltalán nem álló harmadik fél érdeke és az állam ahhoz fűződő érdeke között, hogy elkobozza e harmadik fél vagyontárgyát, mivel azt a bűncselekmény elkövetéséhez használták fel. Mivel a nemzeti jog nem ír elő eljárást a bűncselekmény elkövetési eszköze tulajdonosának meghallgatására, ezenkívül az Alapjogi Charta (a követelményt az EJEE 6. cikkéből átvevő) 47. cikkéből eredő azon követelmény megsértése is felmerülhet, hogy hatékony jogorvoslatokat kell biztosítani, ami szükségszerűen magában foglalja az igazságszolgáltatás közvetlen igénybevételét.

- 17 A Bolgár Köztársaság nemzeti jogának a hivatkozott uniós jogi rendelkezésekkel való összeegyeztethetlenségére utal az EJEB negyedik tanácsának 2015. október 13-i ÜNSPED PAKET SERVIZI SAN. VE TIC. A. Ş. kontra Bulgária ítélete (3503/2008. sz. kérelem). Ez az ítélet egy olyan esettel foglalkozik, amelyben a Bolgár Köztársaság NK-ja 242. cikkének (8) bekezdése alapján elkoboztak egy tehergépjárművet, amely a Török Köztársaságban bejegyzett társaság tulajdonában állt. Az említett ítélet megállapítja, hogy az elkobzás sérti az EJEE kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikkét, amelynek tartalma megfelel az Alapjogi Charta tulajdonhoz való jogra vonatkozó 17. cikke (1) bekezdése tartalmának. Az ítélet megállapítja továbbá, hogy a tehergépjármű tulajdonosától megtagadták az igazságszolgáltatás igénybevételét. A hatékony jogorvoslat megvalósításának eszközeként az Alapjogi Charta 47. cikke biztosítja az igazságszolgáltatás igénybevételét. Ítéletében az EJEB kifejti, hogy az olyan eljárás hiánya, amelyben az érintett személy ismertetni tudta volna álláspontját, azzal járt, hogy az állami szervek nem tudták felülvizsgálni az elkobzás arányosságát, ami másfelől azt eredményezte, hogy nem lehetett megteremteni az összes érintett érdek között a „megfelelő egyensúlyt”. Az EJEB kiemeli, hogy ez az egyensúly számos tényezőtől, többek között a tulajdonos magatartásától függ. A nemzeti hatóságoknak ennél fogva figyelembe kellett volna venniük az elkobzott vagyontárggyal kapcsolatos vétkesség vagy gondosság mértékét, vagy legalábbis a megvalósított magatartás és a bűncselekmény közötti viszonyt. Az EJEB megállapítja, hogy az érintett társaságnak túlzott egyéni terhet kellett viselnie; az EJEB ezzel összefüggésben az 1982. szeptember 23-i Sporrong és Lonroth kontra Svédország ítéletre (69–73. §, Série A, 52. sz.) hivatkozik.
- 18 A kérdést előterjesztő bíróság indokoltnak véli, hogy idézze az EJEB 1986. október 24-i Agosi kontra Egyesült Királyság ítéletének (9118/80. sz. kérelem, Série A, 108. sz.) egyik részletét, amely szerint „[a]hhoz, hogy az EJEE kiegészítő jegyzőkönyve 1. cikkének második bekezdése alapján igazolható legyen az elkobzás, elegendő, [hogy] az állam megfelelő egyensúlyt teremt a közérdek és az érintett személy érdekei között [...] A megfelelő egyensúly megteremtése sok tényezőtől függ; e tekintetben a vagyontárgy tulajdonosának magatartása, ideértve vétkességének vagy gondosságának mértékét is, csak egy a figyelembe veendő számos körülmény közül. Jóllehet az 1. cikk második bekezdése nem ír elő kifejezetten eljárásjogi jellegű követelményeket, az [EJEB-nek] ennél fogva figyelembe kell vennie, hogy a jelen esetben alkalmazandó eljárások úgy voltak-e kialakítva, hogy megfelelő módon figyelembe lehetett venni többek között a kérelmező társaság vétkességének vagy gondosságának mértékét, vagy legalábbis

a társaság magatartása és a [...] jogsértés közötti viszonyt; valamint azt is, hogy a szóban forgó eljárások megfelelő lehetőséget biztosítottak-e a kérelmező társaság számára álláspontjának a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságokkal való ismertetésére”.

- 19 Figyelembe kell venni továbbá a 2014/42 irányelv (33) preambulumbekzdését is. Ennek értelmében különleges biztosítékokat és jogorvoslatokat kell előírni annak érdekében, hogy garantálni lehessen a büntetőeljárás alá nem vont harmadik felek alapvető jogainak védelmét is. Az említett preambulumbekzdés értelmében továbbá e biztosítékok magukban foglalják azon harmadik felek meghallgatáshoz való jogát is, akik azt állítják, hogy az elkobzott vagyon tulajdonosai.
- 20 A kérdést előterjesztő bírósági tanács mindezek alapján úgy véli, hogy az Alapjogi Charta két vizsgált rendelkezésének értelmére és alkalmazhatóságára, valamint az e rendelkezések szerinti követelményeknek az NK 242. cikkének a minősített csempészség elkövetéséhez használt eszköz elkobzására vonatkozó (8) bekezdése szerinti nemzeti szabályozás általi esetleges nemteljesítésére vonatkozó kérdés közvetlen (meghatározó) jelentőséggel bír mind a jelen ügy, mind azonos tárgyú további ügyek helyes eldöntése szempontjából.